

Ministerie van Financiën

t.a.v. Menno Snel, staatssecretaris

cc. Tweede Kamer, leden vaste commissies Financiën en LNV

cc. Minister Schouten, Ministerie LNV; Staatssecretaris Blokhuis, Ministerie VWS

5 november 2019

Geachte heer Snel,

Gisteren presenteerden wij in Nieuwspoor een voornemen voor een eerlijkere- hogere – vleesprijs en een lagere btw op groenten en fruit. Dit voorstel heeft de steun van een meerderheid van de bevolking, is gebleken uit zeer recent DVJ opinie onderzoek en een AD-lezerspoll van 19.000 Nederlanders (resp. 52 en 63% steun)¹. Bij stemmers op regeringspartijen is het percentage volgens DVJ: 54-62 procent. Voorwaarde is dat de opbrengst van de hogere vleesprijs gebruikt wordt voor ondersteuning van onze boeren (opgaven stikstof, klimaat, kringlooplandbouw, natuur, dierenwelzijn), de btw op groenten en fruit omlaag gaat naar 5% en er ondersteuning komt voor lagere inkomens, zodat vleesconsumptie niet iets wordt voor alleen de rijken. Helpt u ons dit mooie plan tot realiteit te maken? In de bijlage lichten we de breed gesteunde voornemens nader toe.

Het plan wordt onderschreven door ruim veertig hoogleraren, economen, wetenschappers, ondernemers, opinieleiders en oud-politici, waaronder Jan Terlouw (zie bijlage 3). Dit voorstel sluit aan op het Urgenda voorstel 'Minder vlees'² dat door tientallen organisaties met circa 1 miljoen leden is onderschreven in juni 2019, en wordt ook onderschreven door de volgende partijen:

- 1) Bij de TAPP Coalitie aangesloten partners, waaronder bedrijven, landbouworganisaties, zoals netwerk GRONDig (1000 melkveehouders), Vereniging Arts en Leefstijl (900 artsen en verpleegkundigen), Dierencoalitie (0,5 miljoen donateurs) en de Transitie Coalitie Voedsel
- 2) Milieudefensie (95.000 leden) en Urgenda
- 3) Jonge Klimaatbeweging (65 jongerenorganisaties die 100.000 jongeren vertegenwoordigen)
- 4) Klimaat en Energie Koepel (KEK; ruim 600 young professionals voor een duurzame toekomst)
- 5) Studenten voor Morgen (met 34 lid organisaties) in alle studentensteden).

Wij verzoeken u na te gaan of dit voornemen nog door de huidige regering opgepakt kan worden en voorbereidende werkzaamheden te starten zodat in 2021 of 2022 het voornemen in werking kan treden. Graag bespreken wij deze wens van de bevolking op uw ministerie 19 november.

Hoogachtend,

Prof. Pier Vellinga, voorzitter TAPP Coalitie, Donald Pols, Directeur Milieudefensie, Werner Schouten, voorzitter Jonge Klimaatbeweging, Thomas Dekker, voorzitter Klimaat en Energie Koepel (KEK, jonge energie & klimaat professionals), Britt Dragstra, voorzitter van Studenten voor Morgen

¹ <https://www.ad.nl/koken-en-eten/meer-betalen-voor-vlees-prima-als-groenten-dan-goedkoper-woorden~a42e46ff/>

² <https://www.urgenda.nl/wp-content/uploads/190529-Urgenda-maatregel-minder-vlees.pdf>

Bijlagen: toelichting voornemen eerlijke beprijzing, tabellen, ondertekenaars, literatuur

Klimaatverandering en achteruitgang van biodiversiteit vragen de maatschappij om een ingrijpende verandering van de landbouw. Deze wens is ook al uitgesproken door het kabinet in de Kringloopvisie van minister Schouten. De huidige boerenprotesten zouden een keerpunt kunnen zijn – een kans om de veehouderij in 10 jaar tijd om te vormen tot een bloeiende sector die gezond eten levert en in balans is met zijn omgeving.

Minder vlees en minder vee is daarbij onontkoombaar. De oproep vanuit recente [IPPC rapporten](#) en het [Lancet rapport](#) over landbouw, voedsel en klimaat vragen dat rijke landen waar nu ongezond veel vlees wordt gegeten hier het voortouw nemen. Ook het door LTO gesteunde [Klimaatakkoord](#) vraagt om 40% minder consumptie van vlees en meer eiwitrijke groenten. Ons voornemen laat zien hoe dat kan op een eerlijke manier en met behoud van boeren: door een eerlijkere prijs voor vlees te betalen en de meerkosten via een 'virtueel' Fonds Eerlijke Voedselprijzen terug te geven aan enerzijds alle Nederlanders en anderzijds aan onze boeren.

De boeren staan niet alleen voor de grote opgave om ons voedsel nog klimaat-, milieu-, natuur- en diervriendelijker te maken. Bijna zeventig procent van de Nederlanders is bereid meer te betalen en wil toe naar een eerlijkere vleesprijs (voor het milieu en de boer) ([Kieskompas 2018](#)).

Het is mogelijk binnen twee jaar een eerlijkere vleesprijs in te voeren. En als we echt samen de schouders eronder zetten om Nederland uit de stikstof impasse te trekken, kan dat nog sneller. De eerlijkere vleesprijs is een beleidsinstrument waarbij de externe kosten van het produceren van vlees door de consument betaald worden. Deze nieuwe verbruiksbelasting kan worden geïnd bij de supermarkt, horeca en slagerij/ poelier of bij de slachterij/importeur. Het rapport van CE Delft en CLM in onze opdracht ontwikkeld, heeft de voor- en nadelen van beiden opties uitgewerkt.

Per 100 gram kip, varkens- en rund/kalfsvlees is een eerlijke vleesprijs vastgesteld (respectievelijk € 0,20, €0,45 en €0,57) door CE Delft en CLM ([CE Delft/Vergeer, 2019](#)). In deze kostenraming zijn kosten voor emissies broeikasgassen, emissies van andere stoffen resulterend in milieuvuiling (fijnstof, en stikstof (NH₃ en NO_x)), door landgebruik veroorzaakte impact op biodiversiteit en dierziekten meegenomen. Enkele andere kosten zoals dierenwelzijn, gezondheidsschade, watervervuiling, geluidhinder, stank en andere effecten zoals verdroging, uitputting van de bodem of antibiotica- resistentie, zijn (nog) niet meegenomen, hoewel deze wel een nadelig maatschappelijk effect hebben.

Een stapsgewijze invoering en een driejaarlijkse evaluatie geeft de mogelijkheid verder te rekenen en landbouwsector en consumenten de mogelijkheid te wennen aan de nieuwe prijzen en tijd om zich aan te passen.

Het voorstel levert jaarlijks ruim 1 miljard euro op en naar verwachting 4,2 miljoen ton CO₂ reductie in 2030 (uitgedrukt in CO₂ equivalent, waarvan 2,7 miljoen ton in Nederland). Naar verwachting daalt de totale vleesconsumptie aanzienlijk, conform doelen Schijf van Vijf en Klimaatakkoord. Van deze 1 miljard wordt 600 miljoen euro teruggesluisd naar verduurzamingsmaatregelen in de landbouw.

Om te voorkomen dat de veranderde vleesprijs de inkomensverschillen tussen huishoudens vergroot, is het voorstel om de resterende opbrengst terug te sluisen om huishoudens te compenseren voor de stijgende voedselkosten en zo een breed maatschappelijk draagvlak te realiseren. Het rapport voorziet verschillende manieren om de koopkracht te compenseren: door gerichte compensatie van huishoudens met een laag inkomen of door de verhoging van de

zorgtoeslag voor 4 of 5 miljoen mensen met bijvoorbeeld 120 euro per jaar (1 gratis maand zorgverzekering). De derde optie is om het BTW tarief voor groente en fruit te verlagen. Zo wordt niet alleen de koopkracht gecompenseerd, maar ook duurzaam en gezond gedrag gestimuleerd. Wij adviseren dit laatste in een (meng)vorm van compensatie voor 40-60% van de laagste inkomens. De groep die het financieel het moeilijkst heeft, gaat er dan netto iets op vooruit.

We vragen nu de politiek om dit plan te steunen waar bedrijven, landbouw-, milieu-, en dierenbeschermers, artsen en wetenschappers bijna een jaar aan werkten. In november kan een Kamermeerderheid besluiten vanaf 1-1-2021 of zo snel mogelijk daarna (nieuwe regering, verkiezingsprogramma's) in te voeren:

1. Een pakket van 450- 600 miljoen euro per jaar aan subsidies voor boeren voor milieu-, natuur-, klimaat- en diervriendelijke maatregelen.
2. Onderdeel hiervan is dat elk jaar tot 2030 – op vrijwillige basis- een deel van de dierrechten wordt opgekocht. Dit kost volgens CLM jaarlijks 150 miljoen euro. Daarnaast geven we melkveehouders meer subsidie naarmate koeien meer uren in de wei staan waardoor stikstofemissies fors dalen. Ook andere subsidies helpen emissies te verlagen. Veehouders ontvangen jaarlijks ca. 20-50.000 euro.
3. De BTW op groenten, fruit, aardappelen en vleesvervangers gaat van 9% naar 5%, net als vier andere EU-landen, om consumptie en productie van gezond eten te stimuleren.
4. We betalen dit alles met een eerlijke vleesprijs zoals hierboven omschreven.

We hopen dat de politiek keuzes maken die goed zijn voor Nederland, onze boeren, het klimaat, milieu, natuur, dierenwelzijn en volksgezondheid. Er ligt een goed doordacht plan wat juridisch uitvoerbaar is. Nederland kan hiermee het eerste land ter wereld zijn met een eerlijke vleesprijs, een nieuw exportproduct waar we trots op mogen zijn.

Bijlage 2: tabellen

Tabel 1: Tarieven eerlijke vleesprijs (in eurocent per ons vlees); voorstel TAPP Coalitie op basis van CE/CLM rapport in opdracht van TAPP Coalitie en CE rapport 'De echte prijs van vlees', 2018

Jaartal	Kippenvlees	Varkensvlees ¹⁾	Rund- en kalfsvlees	Verhoging gemiddeld
2021	9,5	21,3	26,9	16 eurocent
2025	13,9	30,9	38,9	
2030	20,4	45	57	34 eurocent
Jaarlijkse prijsverhoging in eurocent/ons na 2021	1,1	2,4	3	
Supermarktprijs in 2018 in eurocent/ons (CE, 2018)	70	77,5	121,7	
Prijsverhoging 2021 t.o.v. 2018	13,6%	27,5%	22,1%	19%
Prijsverhoging 2030 t.o.v. 2018	29,1%	58,1%	46,8%	41%

Tabel 2: Bestemming opbrengst eerlijke vleesprijs in miljoen euro's per jaar

Jaar	Vergoedingen voor duurzame landbouw en voor stimulans vraag naar duurzaam geproduceerd voedsel (mln euro/ jaar)	Btw verlaging 9% naar 5% voor alle groenten, fruit, aardappelen, noten champignons, diepvriesgroenten, vleesvervangers (mln euro/ jaar)	Compensatie huishoudens (60% laagste inkomens, en/of hogere zorg- toeslag voor 60% laagste inkomens met zorgtoeslag) (mln euro/ jaar)	Compensatie / invoeringskosten (slachterijen en vleesimporteurs voor hogere administratieve lasten, omzetzdaling, omscholing personeel; slagers en buitenlandse vleesexporteurs voor omzetzdaling, ICT systemen, administratieve lasten bij retail/horeca voor btw verlagings groenten/fruit en ICT en handhavingskosten Belastingdienst, nieuwe voorlichtingscampagne.	Kosten of misgelopen overheidsinkomsten in miljoen euro per jaar
2021	600	280	270	26	1.176
2025	500	290	470	6	1.266
2030	450	300	600	6	1.356

Tabel 3 :Vergoeding geleverde maatschappelijke diensten (klimaat, milieu, dierenwelzijn, natuur)

Sector	Subsidie in mln euro per jaar	%	Gemiddelde vergoeding per bedrijf in euro/jaar
Varkenshouderij	103	17	29.428
Pluimveehouderij	74	12	71.844
Melkveehouderij	322	54	18.941
Akkerbouw/overig	101	17	7.285
Totaal	600	100	17.853

Tabel 4: gemiddelde vergoeding per landbouwbedrijf

Type bedrijf	Aantal	Vergoeding per bedrijf per jaar gemiddeld, in euro/ jaar	Vergoeding per bedrijf, excl opkoopregeling
Varkensbedrijven	3.500	29.428	23.714
Pluimveebedrijven	1.030	71.844	52.912
Melkveebedrijven	17.000	18.941	10.206
Akkerbouwbedrijven	10.844	7.285	7.285

Bijlage 3: 45 Ondertekenaars artikel 31-10-2019 in ESB (zie <https://esb.nu/blog> en fd.nl: <https://fd.nl/opinie/1322761/nederland-moet-snel-een-extra-belasting-op-vlees-invoeren>)

[Jerom Remmers](#) [Rens van Tilburg](#) [Pier Vellinga](#) [Jeroen van den Bergh](#) [Jacqueline Cramer](#) [Edith Feskens](#) [Willem Lageweg](#) [Peter Haring](#) • Blog ESB (www.esb.nu) 1-11-2019

Eerlijke vleesprijs inclusief milieukosten hard nodig, voor onze boeren en gezondheid

Ondertekenaars

Bijlage met tabellen

Wereldwijd en ook in Nederland neemt de vraag naar vlees toe, met de bijbehorende uitstoot van broeikasgassen, terwijl een forse daling nodig is om de klimaatdoelstellingen te behalen. Twaalf procent van de uitstoot van broeikasgassen in Nederland (22,8 Mton CO₂-eq) is momenteel toe te schrijven aan de veehouderij (PBL/CLO, 2019).

Rijke landen met een vleesconsumptie hoger dan de gezondheidsrichtlijnen, moeten daarom het voortouw nemen om de vleesconsumptie te verlagen. Dit is de strekking van de recente IPCC rapporten (IPCC, 2019) en het Eat/Lancet rapport (Lancet, 2019) over landbouw, voedsel en klimaat. Ook het door LTO gesteunde Klimaatakkoord (2019) vraagt om 40 procent minder consumptie van vlees en een voedingspatroon met meer groenten. Het verhogen van de prijs die consumenten betalen voor vlees is een van de meer effectieve manieren om dat te bereiken, zoals bij de accijns op tabak is gebleken. Een eerlijke prijs is nodig omdat veel mensen zeggen dat ze minder vlees willen eten, daar niet in slagen, en het helpt tevens degenen die minder gemotiveerd zijn hun gedrag te veranderen. Een prijs vermijdt 'freerider gedrag' en zorgt ervoor dat veel consumenten hun vleesconsumptie verlagen.

Lekker eten gaat tegenwoordig steeds meer samen met gezond eten en onze aandacht voor het milieu. Bijna zeventig procent van de Nederlanders wil toe naar een eerlijkere vleesprijs voor het milieu en de boer, blijkt uit een steekproef onder 4.730 personen (Kieskompas 2018). De beste vertaling van deze wens is om die meerkosten via een 'virtueel' Fonds Eerlijke Voedselprijs terug te geven aan enerzijds de bevolking en anderzijds aan onze boeren. Vlees, eieren en zuivel worden door de 'terugsluis' dan klimaat-, natuur- en diervriendelijker gemaakt.

Daarnaast zijn er ook economische argumenten voor het verhogen van de prijs van vlees in de supermarkt en horeca. De maatschappelijke kosten per 100 gram kip, varkens- en rund/kalfsvlees bedragen respectievelijk € 0,20, €0,45 en €0,57. Dit is vastgesteld in een nieuwe studie van CE Delft en CLM (CE Delft/Vergeer, 2019) in opdracht van de TAPP Coalitie (True Animal Protein Price Coalition), een nieuwe organisatie die zich inzet voor een ‘true price’ voor vlees en andere dierlijke producten. Deze maatschappelijke kosten zijn nu nog niet verwerkt in de prijs van vlees, waardoor de consumptie hoger is dan maatschappelijk optimaal. In deze kostenraming zijn naast de kosten voor de uitstoot van broeikasgassen ook de kosten van andere stoffen die resulteren in milieuvervuiling (zoals fijnstof, en stikstof (NH3 en NOx)), de impact van landgebruik op de biodiversiteit en dierziekten meegenomen. Er is gerekend met een tarief van 90 euro per ton CO2 equivalent. Gezondheid als extern effect is nog niet meegenomen. Netto positieve welvaartseffecten bedragen volgens CE Delft 791 miljoen euro per jaar in 2030.

Voorstel

Gezien deze maatschappelijke wens en economische argumenten stellen wij voor om een eerlijke vleesprijs, in de vorm van een verbruiksbelasting op vlees, geleidelijk in te voeren, en tegelijk de btw op groenten, fruit en vleesvervangers met 4 procent te verlagen. Het tarief voor kip, varkensvlees en rundvlees wordt gedifferentieerd op basis van de externe milieukosten (CE Delft, 2018). Vlees wordt dan bij invoering circa 20 eurocent per ons duurder. Een geleidelijke invoering – een prijsstijging met 1 tot 3 procent per jaar - geeft de landbouwsector en consumenten de mogelijkheid om te wennen aan de nieuwe prijzen. Hieronder de tabel die het tarief van de verbruiksbelasting per 100 gram vlees tussen 2021 en 2030 inzichtelijk maakt.

Verbruiksbelasting op vlees (per 100 gram)		
(eerlijke vleesprijs inclusief alle milieukosten vanaf 2030)	2021	2030
Rund- en kalfsvlees	€ 0,27	€ 0,57
Varkensvlees	€ 0,21	€ 0,45
Kippenvlees	€ 0,09	€ 0,20

Bron: CE Delft/CLM (2019)

Tabel 1: Verbruiksbelasting op vlees

In 2030 zijn alle milieukosten voor o.a. CO2 in de vleesprijs opgenomen. Dan zal de prijs van vlees met ons voorstel circa 30 procent hoger liggen dan nu. Hierdoor zal de vleesconsumptie volgens de berekeningen van CE Delft dalen van 45,3 kg per persoon in 2019 tot 23,1 kg per persoon in 2030 (waarvan 9,3 kg varkensvlees, 2,5 kg rund- en kalfsvlees en 11,3 kg kippenvlees). Dat is een daling van ongeveer 50 procent. Verder zal het voorstel volgens CE Delft een emissiereductie opleveren van 4,2 miljoen ton CO2-equivalenten, waarvan 2,7 in Nederland. Het RIVM publiceerde onlangs de resultaten van een vergelijkbaar scenario (Biesbroek, 2019).

Compensatie huishoudens

De bedoeling van de eerlijke vleesprijs is niet om de inkomensverschillen tussen huishoudens te vergroten, maar dit kan wel een bijwerking zijn. Daarom kan een gedeelte van de opbrengsten worden teruggesluisd om huishoudens te compenseren voor de stijgende voedselkosten en zo een breed maatschappelijk draagvlak te realiseren. De koopkracht kan

gecompenseerd worden door gerichte compensatie van huishoudens met een laag inkomen via belastingen of toeslagen.

Door tegelijkertijd met de verbruiksbelasting op vlees tevens het BTW tarief voor groente en fruit te verlagen van 9 naar het EU-minimum van 5 procent (ook gefinancierd via de opbrengst van de 'eerlijke vleesprijs', wordt niet alleen de koopkracht deels gecompenseerd, maar wordt ook duurzaam en gezond gedrag gestimuleerd. Wij adviseren dit, samen met een (meng)vorm van compensatie voor 40-60 procent van de laagste inkomens. Deze groep gaat er dan netto iets op vooruit: bij 45 kg vleesconsumptie gemiddeld per persoon per jaar en een tarief van 20 eurocent per ons, stijgen de lasten met 90 euro per jaar. Een compensatie van 120 euro per jaar - bijvoorbeeld een hogere zorgtoeslag van 10 euro per maand voor 5 miljoen Nederlanders - is een netto voordeel.

Compensatie boeren

De eerlijke vleesprijs kan naast het compenseren van de lage inkomens gebruikt worden voor verschillende maatregelen die consumenten en boeren ondersteunen. Wij stellen voor om een deel van het geld te besteden aan een pakket van 450- 600 miljoen euro per jaar aan subsidies voor boeren voor milieu-, natuur-, klimaat- en diervriendelijke maatregelen uit het Fonds Eerlijke Voedselprijs. Onder-deel hiervan is dat elk jaar tot 2030 op vrijwillige basis 1% van de dierrechten wordt opgekocht. Als gevolg hiervan zal er meer stikstofruimte zijn en kan er weer gebouwd worden. Een subsidie voor koeien die langer in de wei lopen, helpt hierbij ook. Deze maatregel is samen met boeren opgesteld.

Uitvoering

Het is mogelijk binnen twee jaar een eerlijkere vleesprijs in te voeren. Dit kan als we de politieke woordvoerders ervan overtuigen dat dit plan een heel aantal acute problemen -en wat oudere voornemens in het Regeerakkoord- oplost. De eerlijkere vleesprijs is een beleidsinstrument waarbij de externe kosten van vleesproductie door de consument betaald worden. Deze nieuwe verbruiksbelasting kan worden geïnd bij de supermarkt, horeca en slagerij of bij de slachterij/importeur en levert jaarlijks stabiel ruim 1 miljard euro op. De uitvoering is een uitdaging, maar is juridisch en uitvoeringstechnisch mogelijk, blijkt (Tapp Coalitie, 2019).

Oproep

Politieke partijen moeten nu keuzes maken die goed zijn voor Nederland, onze boeren, het klimaat, milieu, natuur, dierenwelzijn en volksgezondheid en lagere zorgkosten (Remmers, 1996, CE Delft, 2012, PBL, 2016). Een eerlijke prijs voor vlees is hier een onderdeel van. Het voornemen hiertoe is een efficiënte manier om de klimaatdoelen te behalen (PBL, 2008) en zal de zorgkosten verlagen (Kooreman, 2013, Springmann 2018, Biesbroek 2019). Er ligt een goed doordacht, uitvoerbaar, breed gesteund plan (zie Tapp Coalitie, 2019, CE/CLM, 2013). Uit nieuw opinieonderzoek blijkt dat de meerderheid van de bevolking dit plan steunt, waarvan 54-63% van de stemmers op regeringspartijen. Nederland kan zo het eerste land ter wereld zijn met een eerlijke vleesprijs (FAIRR, 2018).

Naam	Onderwerp, instelling
Dr. Jan Terlouw	Duurzame economie, Natuurkundige, politicus (D66, oud- minister Economische Zaken), auteur
Prof. Dr. Jacqueline Cramer	Duurzame innovatie, ondernemen, Universiteit Utrecht; Oud minister VROM 2007-2010
Prof. Pier Vellinga	Klimaat, VU, WUR
Prof. Jaap Seidell	Gezondheid en Voeding, VU
ir. Jeroom Remmers	Voeding, klimaat; Directeur TAPP Coalitie
Prof. Dr. Daan Van Soest	Milieu-economie, Tilburg University
Dr. Sander Biesbroek	Onderzoeker Voeding en Duurzaamheid, afdeling Humane Voeding en Gezondheid, Wageningen Universiteit
Prof. Rick van der Ploeg	Economie, VU, oud-staatssecretaris Cultuur en Media (1998-2002)
Prof. Mr. Willem Bruil	Agrarisch recht, Rijksuniversiteit Groningen, Bijzonder hoogleraar agrarisch recht
Prof. Arjo Klamer	(Culturele) Economie, Erasmus Universiteit
Dr. Mark Sanders	Economics of Transition and Sustainability, Univeriteit Utrecht, Utrecht School of Economics
Dr. Wilma Waterlander	Public Health, Amsterdam UMC, locatie AMC, Public Health
Drs. Tamara De Weijer	Arts, voorzitter Vereniging Arts en Leefstijl
Drs. Nupur Kohli	Arts en adviseur gezondheidszorg, Goal Shaper, World Economic Forum
Prof. Ingeborg Brouwer	Voeding en gezondheid, VU Amsterdam, Gezondheidswetenschappen
Drs. Volkert Engelsman	Duurzaam ondernemen, CEO Eosta
Ruud Koornstra	Duurzaam ondernemen, Nationaal Energiecommissaris
Drs. Thomas Peutz	Klimaat; Climate Outreach; initiatiefnemer Klimaattafel Sociëteit de Witte
Prof. Ekko van Ierland	Milieu-economie, Universiteit Wageningen, Milieu-economie en Natuurlijke Hulpbronnen
Prof. Dr. Ir. Jan Rotmans	Transities, economie, Erasmus Universiteit
Prof. Dr. Peter Kooreman	Gezondheidseconomie, Tilburg University
Prof. (em), Arnold Heertje	Economie, Universiteit van Amsterdam
Prof (em). Cees Withagen	Milieu-economie, VU
Prof. Jeroen van den Bergh	Economie klimaat en hulpbronnen, VU
Mr. Herman Mulder	True Pricing, Diverse functies
Drs. Cees van de Guchte	Waterbeheer, Directeur Deltares, Global Agendas & International Org.
Prof. Dr. Hans Vedder	Economic Law, RUG
Prof. Karien Stronks	Public Health, Amsterdam UMC, locatie AMC
Drs. Karine van 't Land	Public Health, Amsterdam UMC, Public Health
Prof. Dr. Jessica Kiefte-de Jong	Population Health with emphasis on lifestyle, LUMC (Department of Public Health and Primary Care/LUMC Campus Den Haag)
Dr. RS Kuipers, MD PharmD	Cardiologie, farmacologie, (persoonlijke titel)
MsC Lotte van den Bosch	Voeding, klimaat, milieu, TAPP Coalitie beleidsmedewerker
Drs. Rens van Tilburg	Directeur Sustainable Finance Lab, verbonden aan de Universiteit Utrecht
Drs. Maurits Groen	Duurzaam ondernemen, CEO MGMC
MsC Willem Blom	Impact investment & Internet ondernemen, CEO Plantbase
Drs. Peter Haring	Gezondheidseconomie, TAPP Coalitie bestuurslid
Willem Lageweg	Voeding, Kwartiermaker Transitie Coalitie Voedsel
Prof. Irene van Staveren	Pluralist Development Economics
Prof. Dr. Dirk Bezemer	Economie en Bedrijfskunde, Rijksuniversiteit Groningen, Economie en Bedrijfskunde
MsC Donald Pols	Klimaat, directeur Milieudefensie
Drs. Marleen Janssen Groesbeek	Sustainable Finance, Avans Hogeschool, Sustainable Finance & Accounting
Prof. Dr. Dirk Schoenmaker	Finance and Accounting, Erasmus Universiteit, Professor of Banking and Finance at RSM
Mr. Ruben van Zwieten	Geloof, verantwoord ondernemen, Predikant/ondernemer/Zingeving Zuidas
Urgenda	

Literatuur

- Biesbroek/RIVM (2019), *Healthy and Sustainable Diets. Finding co-benefits and trade-offs for the Netherlands*. Te vinden op https://www.researchgate.net/publication/334966138_Healthy_and_Sustainable_Diets_-_Finding_co-benefits_and_trade-offs_for_the_Netherlands
- CE/CLM (2003) *De klant betaalt mee. Financiering van de transitie naar een duurzame landbouw*. Te vinden op https://www.clm.nl/uploads/pdf/564-klant_betaalt_mee-web.pdf
- CE Delft (2012) Milieueffecten verbeteropties Nederlandse eiwitbronnen. Te vinden op https://www.natuurenmilieu.nl/wpcontent/uploads/2015/10/120909_ce_delft_2822_milieueffecten_verbeteropties_nederlandse_eiwitconsumptie_def.pdf
- CE Delft (2018) *De echte prijs van vlees*. Te vinden op <https://www.ce.nl/publicaties/2091/de-echte-prijs-van-vlees>
- CE Delft, Vergeer/CLM (2019) *Duurzaamheidsbijdrage vlees*.
- FAIRR (2018) *The livestock levy report*. <https://tappcoalitie.nl/nieuws/8444/vleestax-onvermijdelijk-binnen-5-jaar-denken-grote-beleggers>
- IPCC (2019) *Minder vlees en duurzamer voedsel zijn vereisten als we de opwarming van de aarde willen beperken*. Te vinden op <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/minder-vlees-en-duurzamer-voedsel-zijn-vereisten-als-we-de-opwarming-van-de-aarde-willen-beperken~bde95d8/>
- Kieskompas (2018), *Achtergrond opiniepeiling vleesconsumptie verminderen, milieuschade beprijzen*. <https://www.tappcoalitie.nl/nieuws/8394/voorbeeld-nieuwsbericht>
- Klimaatakkoord (2019) *Hoofdstuk landbouw*. [klimaatakkoord-c4+Landbouw+en+gebruik.pdf](https://www.klimaatakkoord.nl/c4/Landbouw+en+gebruik.pdf)
- Kooreman (2013) *Belastend vlees en vlees belasting*. ESB. <https://esb.nu/esb/20011634/belastend-vlees-en-vleesbelasting>.
- Lancet (2019) *EAT-Lancet Commission on Food, Planet and Health Report*. <https://tappcoalitie.nl/nieuws/9258/wetenschappers-in-the-lancet--overleven-op-aarde-lukt-alleen-met-dieet-met-minder-vlees-en-zuivel>
- PBL (2008) *Vleesheffing wereldwijd relatief tot 2050 goedkoopste klimaatinstrument*. Te vinden op <http://www.pbl.nl/publicaties/2008/Vleesconsumptie-en-klimaatbeleid>
- PBL, 2016, *Belastingverschuiving: meer vergroening en minder complexiteit*. http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/pbl-2016-belastingverschuiving-meer-vergroening-en-minder-complexiteit_1737.pdf
- PBL, 2019. *Broeikasgasemissies door landbouwproductie en voedsel-consumptie*. Planbureau voor de leefomgeving (PBL); CLO Compendium voor de leefomgeving, Emissie broeikasgassen 1990-2018.